

Bijbelstudie

Harald Overeem

Wie is uit God? 1 Johannes 4:1-6

INHOUD

Stille tijd	2
Test, 1, 2, 3, test	2
Toetsingscriterium	2
Hart onder de riem	3
Zij en wij	4
Kringstudie 9	5
Verkenning van de tekst	5
Thematiek en structuur	5
Korte uitleg	5
Boodschap en actualiteit	6
Aanwijzingen voor de kringleider	6
Ijsbreker	6
Inleiding	7
Kringgesprek	7
Afsluiting	7

Stille tijd

tussen kringstudie 8 en 9

- 1 Geliefden, vertrouwt niet iedere geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn; want vele valse profeten zijn in de wereld uitgegaan.
(1 Joh 4: 1)

Test, 1, 2, 3, test

In een lege zaal test iemand het geluid. Hij pakt de microfoon en roept 'test, 1, 2, 3, test'. Straks, wanneer de zaal volzit en de voorstelling begint, moet het geluid goed werken. Dat de geluidstechnicus vooraf een test doet, ligt voor de hand. Testen en geloof lijken op het eerste gezicht weinig met elkaar te maken te hebben. Toch doet Johannes deze oproep, hij vindt het blijkbaar nodig. Het kan zijn dat (sommige van) de gelovigen iedere geest achterna liepen. Wellicht klonk het evangelie van deze lieden aantrekkelijk, bevredigden zij religieuze verlangens of intellectuele behoeften. Hoe dan ook, er moet een toets gedaan worden of wat er beweerd wordt uit God is. Uit welke wortel dit voortkomt, is van doorslaggevend belang.

Overdenken

- o Ga eens na wat jouw eerste reactie is wanneer je 'iets nieuws' hoort: open, enthousiast, kritisch, onverschillig, ...
- o De valse profeten waarover Johannes schrijft zijn vermoedelijk afkomstig uit de gemeente zélf (2:18-19), inmiddels maken zij er geen deel meer van uit maar beïnvloeden met hun onderwijs wel de gemeente. Toetsing was noodzaak. Ondertussen zijn we 2.000 jaar verder – wat denk je, hoe actueel is de oproep van Johannes voor ons? Voor de kerk in Nederland?

Bidden

- o Vraag God of Hij de voorganger, de kerkenraad en de gelovigen van de gemeente waarvan je deel uitmaakt dichtbij een bijbelse visie op Jezus wil houden.
- o Doe voorbede voor hen die geen bijbelse visie op Jezus verkondigen. Bid dat God door de woorden van de Schrift heen, zal laten zien wie Jezus is.

2

*Hieraan onderkent gij de Geest Gods:
iedere geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, is uit God;
en iedere geest, die Jezus niet belijdt, is niet uit God.
En dit is de geest van de antichrist, waarvan gij gehoord hebt, dat hij komen zal,
en hij is nu reeds in de wereld.
(1Joh 4: 2-3)*

Toetsingscriterium

Wie toetst, wil weten waarop gelet moet worden. Wat zijn de criteria aan de hand waarvan je kunt zeggen of iets uit God is of niet (daarop is immers de test gericht, vers 1)? Eenvoudig is dat niet. In de verzen 2 en 3 gaat Johannes in op de aard van de test. Het toetsingscriterium is of beleden wordt dat Jezus als méns is gekomen. Theologen in de Vroege Kerk zeiden: als God niet werkelijk méns is geworden, dan is de mens ook niet werkelijk verlost. Immers, wanneer God niet werkelijk mens is geworden, zich als het ware schaamt voor het lichamelijke, dan is dat lichamelijke niet zo erg belangrijk. Wat

wij vervolgens met ons lichaam doen, ons gedrag, is dan vogelvrij. Deze theologische kwestie is dus allerm minst muggenzifterij! Wanneer de belijdenis van Gods menswording ontkend wordt, dan is de geest van de antichrist waar te nemen. Bedenk dat het Griekse woord *anti* niet alleen betekent 'tegen', maar ook 'in plaats van'. Wie niet belijdt dat Jezus als mens is gekomen, belijdt dus een andere Jezus dan de Jezus als de mens geworden Zoon van God.

Overdenken

- Belijden dat Jezus in het vlees is gekomen (vers 2) is meer dan het onderschrijven van een bijbelse opvatting. Ook de onreine geesten erkennen Jezus' goddelijkheid (Markus 1:24; 3:11; 5:7-8). Jezus belijden is ook openlijk uitkomen voor je persoonlijk geloof in Jezus. En Jezus' menswording belijden is dus ook toestemmen dat wat je met je lichaam doet alles met je geloof te maken heeft.
- Johannes brengt een onjuiste visie op Jezus in verband met de geest van de antichrist – deze is duidelijk niet uit God. Het is dus niet zomaar dat christenen per definitie kritische mensen zijn.

Bidden

- Vraag God of Hij je moed wilt schenken om openlijk voor je geloof uit te komen. Kom er eerlijk voor uit dat je het moeilijk vindt om dat in sommige situaties ook daadwerkelijk te doen.
- Vraag God om helderheid van geest, een zuiver onderscheidingsvermogen om na te gaan of een opvatting, een stroming uit God is.

3

*Gij zijt uit God, kinderkens, en gij hebt hen overwonnen;
want Hij, die in u is, is meerder dan die in de wereld is.
(1Joh 4:4)*

Hart onder de riem

Enige tijd geleden sprak ik iemand die een aantal boeken had gelezen van enkele vrijzinnige¹ theologen, waarin duidelijk een ander beeld van Jezus naar voren kwam dan hij vanuit de bijbel en zijn eigen kerkelijke traditie altijd had vernomen. De man was er van slag van, zijn geloof in een 'orthodoxe' Jezus wankelde. Zeg nu zelf, het is toch absurd om te geloven dat Jezus werkelijk over het water liep? En: heeft de kerk Jezus niet opgehemeld tot Gods Zoon? Hij was toch iemand die leefde zoals iedereen zou moeten leven? Een mooi voorbeeld dus?

In het verhaal van zo'n man wordt op een onthutsende manier duidelijk wat 'iedere geest' kan doen met het geloof van een christen: verwarring, onduidelijkheid, twijfel. Daarom is wat de apostel hier schrijft weergaloos bemoedigend. Omdat de God die in je woont méér is dan de wereld, heb jij deze valse profeten allang overwonnen! Een dik boek van een toonaangevend theoloog mag dan 'baanbrekend' zijn, God is méér. En al heb je niet die theologische kennis die anderen wel hebben, je hebt hen overwonnen omdat je uit God geboren bent.

Overdenken

- Als christen ben je uit God geboren. Dat is een realiteit die voorafgaat aan iedere verwarring over verschillende visies op Jezus die op je afkomen.
- Johannes schrijft dat zijn lezers de valse profeten hebben overwonnen. Waaruit blijkt dat? Welk licht werpt 5:4 op deze overwinning? Hoe sta je hier zelf in?

¹ Het woord 'vrijzinnig' is naar het idee van sommigen haast een scheldwoord. Bedenk dat ik het woord hier gebruik zoals het binnen de vrijzinnige theologie zelf wordt bedoeld: vrijzinnig wil zeggen, vrij van zinnen. Gedachten en verstand zijn vrij en vallen niet onder het gezag van iets of iemand anders.

Bidden

- Doe voorbede voor hen (en misschien hoor je daar zelf ook bij) die in verwarring zijn geraakt door allerlei visies op Jezus. Vraag God of Hij hen wilt laten beseffen dat Hij in hen woont en dat Hij méér is dan onbijbelse opvattingen.
- Dank God dat Hij woning maakt in jou. Vraag aan God of Hij jou onaantastbaar wilt maken voor eenzijdige visies op Jezus.

4

Zij zijn uit de wereld; daarom spreken zij uit de wereld en hoort de wereld naar hen. Wij zijn uit God; wie God kent, hoort naar ons; wie uit God niet is, hoort naar ons niet. Hieraan onderkennen wij de Geest der waarheid en de geest der dwaling.
(1Joh 4: 5-6)

Zij en wij

Ons christendom vandaag de dag denkt niet graag in termen van 'zij' en 'wij'. Dat klinkt namelijk al snel veroordelend, missionair is het niet sterk, het beklemtoont het eigen gelijk, kortom, het is een soort zwart-wit denken waar vele christenen zich ongemakkelijk bij voelen. Al vaker is gesteld dat Johannes in tegenstellingen denkt, zijn brief is ermee doortrokken. Toch is bij hem niet een simplistisch zwart-wit denken waar te nemen, waarmee hij christenen een soort van hokjesgeest aanpraat. Opvallend in deze verzen is het werkwoord 'horen'. Zij die niet uit God geboren zijn, horen ons niet. Kunnen ons niet horen, omdat zij leven en denken vanuit een andere bron dan God. Er is sprake van één grote communicatiestoornis van hun kant. Het is niet zozeer dat christenen een scheiding aanbrengen tussen 'kerk en wereld', maar dat niet-christenen ons ten diepste niet (kunnen) verstaan.

Overdenken

- Het spreken van de valse profeten is 'uit de wereld' (vers 5). Hoe zou je dit wereldse spreken kunnen typeren?
- Ons spreken wordt door hen die uit de wereld zijn niet gehoord. Hoe verhoudt zich dat met onze missie dat wij een woord voor de wereld hebben?

Bidden

- Dank God dat je een kind van God mag zijn.
- Doe voorbede voor de gemeente waarvan je deel uitmaakt. Vraag God of Hij deze gemeente wil behoeden voor een eenzijdig zwart-wit denken en voor moedeloosheid in het brengen van het Evangelie aan een wereld die er geen oren naar heeft.

Kringstudie 9

1 Johannes 4:1-6

Verkenning van de tekst

Johannes heeft net een passage afgesloten waarin hij stelde dat de Geest die God de gelovigen heeft gegeven, de zekerheid is dat God woning maakt in ons. Dat maakt dat we geloven in Jezus Christus, de ander liefhebben en Gods geboden bewaren. Maar blijkbaar is het niet altijd G/geest wat er blinkt. Niet alles wat voor geestelijk doorgaat is van God.

Thematiek en structuur

Johannes spoort zijn lezers aan om te testen of er sprake is van valse profeten (vers 1). Nadat hij de noodzaak van het testen heeft onderstreept, laat de apostel zien hoe deze test eruit ziet (2-6). Wezenlijk hierin is de bron: is het uit God of juist niet? In de uienschil structuur van de passage (hieronder) is dit duidelijk te zien. Ook wordt duidelijk dat juist van de gelovigen gezegd kan worden dat zij 'uit God zijn'.

- A de Geest van God (2a)
- B iedere geest . . . is uit God (2b)
- C iedere geest . . . is niet uit God (3)
- D gij zijt uit God (4)**
- C' zij zijn uit de wereld (5a)
- B' wij zijn uit God (6a)
- C' de geest der waarheid (6b)

Korte uitleg

1 *Geliefden, vertrouwt niet iedere geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn; want vele valse profeten zijn in de wereld uitgegaan.*

'geest(en)', met deze geesten kunnen zowel de valse profeten bedoeld zijn als de opvattingen die zij ventileerden. De gelovigen worden opgeroepen personen en hun onderwijs te beproeven, omdat de mogelijkheid aanwezig is dat er valse profeten en dwaalleer achter zitten.

'valse profeten', bedoeld zijn de personen die in 2:19 worden genoemd en ondertussen geen deel meer uitmaken van de gemeente. Van deze valse profeten wordt gezegd dat zij in de wereld zijn uitgegaan. Dat duidt in eerste instantie op hun afval, maar het woord heeft ook een actieve betekenis. Alsof zij een zekere 'missionaire' drijfveer hebben om hun visie op Jezus aan de man te brengen.

Opvallend is dat 'de gave des onderscheid's' (1Korinthe 12:10) niet aan enkelen is voorbehouden; Johannes roept iedere gelovige op de geesten te beproeven (Dit wil niet zeggen dat iedere christen de 'gave des onderscheid's' heeft, maar wel de opdracht om alles te toetsen).

'uit God zijn', deze term komt vaker in de brief voor en is een afkorting van 'uit God geboren zijn' (2:29; 3:9; 4:7; 5:1,4,7,18). Gelovigen zijn kinderen van God, niet van nature, maar in Jezus Christus heeft Hij ons als zijn kinderen aangenomen (zie ook Joh 1:12v.).

2 Hieraan onderkent gij de Geest Gods: iedere geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, is uit God; **3** en iedere geest, die Jezus niet belijdt, is niet uit God. En dit is de geest van de antichrist, waarvan gij gehoord hebt, dat hij komen zal, en hij is nu reeds in de wereld.

Wanneer hebben de gelovigen nu met de Geest van God van doen? De Geest van God is herkenbaar aan de volgende belijdenis: Jezus is als méns (in deze wereld) gekomen. De spits van deze belijdenis ligt zowel op zijn menszijn als op het feit dat uit Zijn komst in deze wereld blijkt dat Hij 'uit God is'. Met name in het vierde evangelie is te lezen dat juist de heilige Geest als bijzondere taak heeft om van Jezus te getuigen en Hem te verheerlijken (Johannes 15:26; 16:13-15). In deze verzen wijst Johannes erop dat het de taak van de Geest is om te wijzen op Jezus als het mens geworden Woord. Hier klinkt impliciet een kritiek door op de dwaalleraars die het werk van de Heilige Geest los wilde maken van de historische Jezus, dus de Jezus zoals Hij op aarde heeft geleefd.²

'Jezus niet belijden', staat gelijk aan niet belijden dat Jezus als mens is gekomen. Hier is de geest van de antichrist waar te nemen.

4 Gij zijt uit God, kinderkens, en gij hebt hen overwonnen; want Hij, die in u is, is meerder dan die in de wereld is. **5** Zij zijn uit de wereld; daarom spreken zij uit de wereld en hoort de wereld naar hen. **6** Wij zijn uit God; wie God kent, hoort naar ons; wie uit God niet is, hoort naar ons niet. Hieraan onderkennen wij de Geest der waarheid en de geest der dwaling.

'hen overwonnen', de NBV vult in de vertaling voor 'hen' de valse profeten in (zie vers 1). Waaruit de overwinning bestaat wordt niet gezegd. De reden wel: God woont in de gelovigen en Hij is groter dan de boze die in de wereld is. Het 'eenvoudige' gegeven dat de gelovigen uit God zijn en leven als christen maakt al dat zij de valse profeten overwonnen hebben. Verderop in zijn brief geeft Johannes met een ander woord aan waaruit deze overwinning blijkt: uit hun geloof (5:4). Namelijk een geloof in Jezus als de Zoon van God (5:5). Een dergelijk geloof heb je niet zomaar en is een duidelijk teken dat je uit God geboren bent (5:1).

Boodschap en actualiteit

Christenen zijn kritische mensen. Zij worden opgeroepen te toetsen of personen en hun (theologische) opvattingen al dan niet uit God zijn.

Aanwijzingen voor de kringleider

IJsbreker

Speel samen met iemand het volgende rollenspel.

Generaal : Wie van jullie is kleermaker?

Soldaat : Ik, generaal.

Generaal : Mooi, dan mag jij vanmiddag mijn uniform repareren!

Soldaat : Pardon, generaal, ik héét Kleermaker, maar ik bén geen kleermaker . . .

Motto is, wie Kleermaker heet, hoeft nog geen kleermaker te zijn. Zo is het ook gesteld met de valse profeten waarover Johannes schrijft. Ze zijn niet eenvoudig te ontmaskeren.

² Misschien ligt de gnostieke dwaalleer om het geestelijke van het lichamelijke te scheiden (dualisme) toch niet zo heel ver van ons westers, analytisch denken waarin onder andere verstand, gevoel en lichaam uit elkaar zijn getrokken. Zelfs onze neiging om aan ons verstand een groter gewicht toe te kennen dan aan ons gevoel, is een typisch westers kwaliteitsoordeel.

Inleiding

Vertel je kringleden dat Johannes zijn lezers schrijft over valse profeten. Al eerder had je gelezen (2:18-19) dat deze personen deel uitmaakten van de gemeente, inmiddels niet meer, maar met hun onderwijs hebben ze blijkbaar nog wel aantrekkingskracht op de gemeente. Johannes' lezers zullen moeten nagaan of zij met valse profeten van doen hebben of niet (bedenk dat ook Jezus zelf daarvoor al had gewaarschuwd, Matteüs 24:24). Uitdagens is ook of je vandaag de dag valse profeten waarneemt.

Kringgesprek

Over de volgende twee thema's zou je met elkaar kunnen doorpraten.

1. Kritische christenen

Johannes roept zijn lezers op kritisch om te gaan met de geluiden die van buitenaf de gemeente binnen kunnen dringen.

- Johannes houdt zijn lezers voor om niet iedere geest te vertrouwen (vers 1). Wanneer hij dat zo formuleert dan is daar blijkbaar bij sommige lezers wel sprake van. In de afgelopen bijbelstudies is al een en ander gezegd over de dwaalleraren – wat zou voor de gelovigen de aantrekkingskracht van hun opvattingen zijn geweest?
- Hoe kun je kritisch zijn (vers 1), terwijl Johannes tegelijk zegt dat de personen in kwestie niet naar ons horen zullen (vers 6)? Anders gezegd, wat is de zin van een kritische opstelling ten opzichte van andere visies op Jezus?
- Bespreek met elkaar in welke situaties je een ander, bijbels geluid wilt laten horen over Jezus Christus.

2. Een bijbelse visie op Jezus

- Een onjuiste visie op Jezus wordt in verband gebracht met de geest van de antichrist en de geest van de dwaling (3 en 6). Waarom speelt Johannes dit zo op scherp?
- Bespreek met elkaar waar je een eenzijdige visie op Jezus tegenkomt. Probeer eens uit te tekenen wat het 'effect' is van een dergelijke visie is op het geloofsleven en kerkelijk leven.
- Wissel met elkaar uit welke visie je op Jezus Christus hebt. Probeer in alle openheid en eerlijkheid elkaar aan te vullen. Ga ook nader in op het wezenlijke punt dat Johannes aansnijdt: in Jezus hebben we te maken met God die mens geworden is. Verval niet in ingewikkelde dogmatische gesprekken; probeer wel voor jezelf duidelijk te verwoorden wat de betekenis hiervan voor jezelf is, voor de gemeente en voor de wereld.

Afsluiting

Afrondend kun je elkaar vragen wat iedereen van de stelling vindt dat christenen kritische mensen moeten zijn.